

پول‌های مجازی

چالش نوین نظام عدالت کیفری

تحقیق و ترجمه: فهیمه فرهوشی

روند جهانی و تجربیات سایر کشورها مبین این واقعیت است که نظام قضایی در آینده‌ی نزدیک در معرض مسائلی خواهد بود که شاید تمهیدات تقنینی، ساختاری و انسانی لازم برای مواجهه با چنین مسائلی را در اختیار نداشته باشد. از جمله‌ی این پدیده‌ها با عنایت به رشد و گسترش فناوری‌های ارتباطی و رایانه‌ای، ظهور پول‌های مجازی در جامعه‌ی ایران است، چنانچه در حال حاضر نیز گزارشاتی مبنی بر بروز این پدیده وجود دارد. البته برخی از کشورهای توسعه یافته در سال‌های اخیر با این پدیده مواجه شده‌اند و نظام اقتصادی این کشورها تحت تأثیر این پدیده با معضلاتی روبرو گردیده است.

و سست نمود و به عنوان ابزار داد و ستد؛ واحد حساب؛ و یا ذخیره‌ی ارزش مورد استفاده قرار می‌گیرد، اما جایگاه قانونی خاصی برای آن تعریف نشده است.

می‌توان گفت که، «معرف دیجیتال» عبارت است از نمایش چیزی در قالب داده‌های دیجیتالی. یک شیء فیزیکی نظیر یک فلش درایو یا یک بیت کوین می‌تواند محتوی معرف دیجیتال پول مجازی باشد، اما در نهایت، پول تنها زمانی قابلیت استفاده دارد که به طور دیجیتالی و از طریق اینترنت به سیستم پول مجازی متصل شده باشد. نکته‌ی مهم در بکارگیری اصطلاح «معرف دیجیتال» این است که در واقع، پول مجازی همان داده‌های دیجیتال می‌باشد نه ابزاری که این داده‌ها بر روی آن ذخیره می‌شود. معرف دیجیتال پول‌های مجازی قابلیت جابه‌جایی، کپی شدن یا انتقال به یک ابزار ذخیره‌سازی دیگر را دارند، اما ارزش پول مجازی در

امریکا به سبب ارتکاب جرائمی نظیر پول شویی، کلاهبرداری و راه‌اندازی و تأسیس کسب و کارهای بدون مجوز قانونی؛ شرکت E-Gold را به پرداخت خسارت و ممنوعیت دائمی ادامه فعالیت در این حوزه محکوم کرد. به منظور درک بهتر از ابعاد مختلف پول‌های مجازی و وجوه تمایز آن از سایر پول‌های الکترونیکی در ادامه اصطلاحاتی نظیر پول مجازی، پول الکترونیکی، و پول دیجیتال به اختصار تعریف شده‌اند تا ذهن مخاطبین با این مفاهیم آشنا گردد و در شماره‌های آتی نشریه به مشکلاتی که پدیده پول‌های مجازی ایجاد نموده و همچنین معضلاتی که در آینده ممکن است دامن‌گیر افراد جامعه گردد، می‌پردازیم.

الف) پول مجازی

«پول مجازی نوعی «معرف دیجیتالی ارزش» است که می‌توان آن را به طور دیجیتالی داد

پول‌های مجازی بستری برای وقوع جرایم مالی و اقتصادی گردیده، به نحوی که مجرمین و سازمان‌های حرفه‌ای تبهکاری به منظور دستیابی به اهداف خود از این ظرفیت به خوبی استفاده می‌کنند. پدیده‌ی پول‌های مجازی در زمره‌ی موضوعات نسبتاً جدید قرار دارد.

طی دهه‌ی گذشته پول‌های مجازی مختلفی به بازار عرضه و سپس از چرخه خارج شده‌اند. از نخستین پول‌های مجازی می‌توان به E-Gold اشاره نمود که در سال ۱۹۹۶ برای نخستین بار به بازار عرضه شد و به کاربران این امکان را می‌داد که به میزان ارزش آن (بر اساس وزن طلا به گرم) حسابی افتتاح نموده و معادل ارزش حساب خود به سایر حساب‌های E-Gold واریز نمایند. بر اساس گزارش‌ها در سال ۲۰۰۵، این سیستم دارای ۲،۵ میلیون صاحب حساب بوده و میزان معاملات روزانه‌ی آن به ۶،۳ میلیون دلار می‌رسیده است. در سال ۲۰۰۷، دادگاه

معرف دیجیتال ثابت باقی می ماند. تفاوت پول مجازی و پول دارای پشتوانه در این است که پول دارای پشتوانه، (ارز واقعی، پول واقعی یا پول ملی)، سکه ها و اسکناس های یک کشور است که به طور قانونی طراحی گردیده و وارد چرخه اقتصادی می شود؛ و به طور معمول به عنوان ابزار داد و ستد در هر کشور پذیرفته شده و مورد استفاده قرار می گیرد و این در حالی است که پول مجازی به طور غیررسمی وارد اقتصاد کشور می شود و به عنوان ابزار رسمی پرداخت نیز محسوب نمی شود. علاوه بر این پول مجازی در غالب موارد فاقد پشتوانه است.

■ (ب) پول الکترونیکی

«تفاوت پول مجازی با پول الکترونیکی در این است که پول الکترونیکی، معرف دیجیتال پول دارای پشتوانه است که به منظور انتقال الکترونیکی ارزش موجود در پول واقعی مورد استفاده قرار می گیرد. پول الکترونیکی عبارت است از مکانیسم انتقال دیجیتالی پول دارای پشتوانه - که به طور الکترونیکی ارزش پولی را منتقل می کند که دارای جایگاه قانونی می باشد.» می توان هم از نظر تئوری و هم عملی یک معرف دیجیتال از پول دارای پشتوانه ایجاد کرد که مطابق تعریف، به پول ایجاد شده بدین طریق پول الکترونیکی گفته می شود لذا، اصطلاح پول الکترونیکی برای معرف های دیجیتال پول دارای پشتوانه به کار برده می شود.

■ (ج) پول دیجیتال

پول دیجیتال می تواند هم به معنای معرف دیجیتال پول مجازی (فاقد پشتوانه قانونی) و هم پول الکترونیکی (دارای پشتوانه) باشد. برخی از معرف های دیجیتال ارزش مختص پول های مجازی و برخی دیگر مختص پول های الکترونیکی می باشند. به طور کلی، اصطلاح پول دیجیتالی دربرگیرنده هر دو تعریف ذکر شده در بالا بوده و اصطلاحی است که می توان آن را برای معرف دیجیتال هر دو نوع پول دارا و یا فاقد پشتوانه به کار برد؛ به عبارتی نسبت بین پول دیجیتال با پول مجازی عام و خاص مطلق است، بدین معنا که هر پول مجازی، پول دیجیتال محسوب می شود اما هر پول دیجیتالی، پول مجازی نیست.

■ طبقه بندی پول های مجازی

طبقه بندی پول های مجازی که در زیر آمده توسط اتحادیه بین المللی مبارزه با پول شویی انجام گرفته است. بر اساس این طبقه بندی پول های مجازی بر مبنای معیارهای زیر

طبقه بندی می شوند:

۱. آیا به طور متوالی قابلیت تبدیل به پول دارای پشتوانه را دارند یا خیر؟
۲. آیا یک نهاد مدیریتی واحد برای نظارت بر پول های مجازی وجود دارد یا خیر؟

■ تبادل پول های مجازی

تبادل پول های مجازی قابل تبدیل، غالباً در صرافی های مجازی و در جریان معاملات مختلفی که با پول های مجازی قابل انجام می باشد، صورت می گیرد. صرافی های پول های مجازی، در تعیین میزان هزینه های خدمات صرافی خود، ترکیبی از قیمت ثابت و درصد کارمزد را ملاک قرار می دهند. ممکن است علاوه بر هزینه های مذکور هزینه هایی نیز بابت واریز و یا برداشت پول از حساب های ارزی مجازی اخذ گردد.

یک حساب بانکی می تواند مبدأ واریز وجه برای خرید پول مجازی یا مقصدی برای تبادل پول مجازی با پول دارای پشتوانه باشد. در این صورت، کلیدی ضوابط نظارتی و قانونی مربوط به حساب های بانکی قابل اعمال خواهد بود. صرافی های پول های مجازی نیز از همین سیستم های مالی جهت نگه داشتن یا انتقال پول دارای پشتوانه استفاده می کنند. با این وجود، استفاده از میانبرهای پولی به منظور تسهیل فرآیند جرم پول شویی با استفاده از تکنیک های متعدد موجود در اینترنت و از جمله آنها پول های مجازی، می تواند در دسرساز باشد. روش های گوناگونی جهت نقل و انتقال پول های مجازی به طرق قانونی و غیرقانونی وجود دارد که برخی از آنها عبارتند از:

الف) پول نقد/ دستگاه های خودپرداز

استفاده از وجه نقد در فرآیند جرم پول شویی همیشه دارای جذابیت بوده است. لذا، تقابل پول مجازی و پول نقد بسیار حائز اهمیت است. در سال های اخیر و بالاخص با ظهور بیت کوین، محبوبیت پول های مجازی و آگاهی نسبت به آنها به نحو چشم گیری افزایش یافته است. به دنبال افزایش محبوبیت بیت کوین، مدل های نوینی از تجارت ظهور یافت که پیش از این، برای پول های مجازی سابق چنین قابلیت هایی متصور نبوده است. به عنوان مثال، دستگاه خودپرداز بیت کوین در برخی کشورها راه اندازی گردیده است. چنین دستگاه هایی امکان خرید و فروش بیت کوین در ازای پول نقد را فراهم می آورند. هم چنین، به منظور تسهیل مراجعه های حضوری مردم برای تبادل پول های مجازی با پول نقد، صرافی های پول مجازی ایجاد گردیده است.

■ (ب) کارت های اعتباری

طی دهه های اخیر، استفاده از کارت های پرداخت خصوصاً کارت های اعتباری قابل فروش در سطح جهانی در هر سال نرخ افزایشی دورقمی داشته است. کارت های اعتباری، جایگزین بسیاری از محصولات و خدمات بانکی سنتی نظیر کارت های عابربانک و چک های مسافرتی گردیده است. از ویژگی های این نوع کارت ها می توان به امکان واریز و پرداخت توسط اشخاص ثالث، حواله های خارجی و غیره اشاره کرد. کارت های اعتباری را می توان به گونه ای طراحی نمود که فاقد هر گونه نام و مشخصات باشد. در واقع، برخی از صادرکنندگان کارت های اعتباری برای جذب مشتریان خود، این کارت ها را بی نام و با سقف تراکنش بسیار بالا یا بدون سقف (نامحدود) صادر می نمایند.

■ (ج) موسسات ارائه دهنده خدمات ارزی خارجی

بررسی نحوه جابه جایی پول های حاصل از اعمال مجرمانه در اینترنت نشان می دهد که استفاده از ارائه دهندگان خدمات ارزی، متداول ترین روش برای پول شویی پول های به دست آمده از طریق جرائم سایبری می باشد. از آن جایی که اکثریت قریب به اتفاق انتقال های اینترنتی از طریق ارائه دهندگان حواله های پولی به وجه نقد تبدیل می شوند، این نوع از خدمات ورود فرآیندهای مجرمانه به سیستم مالی را ممکن می سازد. هم چنین، حجم خالص معاملات نقدی قانونی، فعالیت های پول شویی را به خوبی پوشش می دهد. در اغلب خدمات مالی پیچیده حداقل یک عملیات با پول نقد انجام می گیرد.

در شماره ی بعد، ابتدا تعریفی از بیت کوین که در حال حاضر متداول ترین شکل از پول های مجازی می باشد، ارائه و سپس به طور خلاصه به مقررات قانونی و استانداردهای بین المللی در زمینه پول های مجازی و نیز جرائم ارتكابی در این حوزه پرداخته می شود. (ادامه دارد.)

منابع:

1. Report. (2014). Virtual Currenncies - Key Definitions and Potential AML/CFT Risks. FATF.
2. Report. (2010). Money Laundering Using New Payment Methods. FATF.
3. Convention. (2005). United Nations Convention against Corruption. Vienna: UN.
4. Yadron, D. (2016). Tech. Retrieved feb 2017, from: www.theguardian.com